

N:o 66.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 28 april 1893.

— — — — Andra Kammaren den 28 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckt motion i fråga om förvaltning och användning af den Längmanska donationsfonden.

(Statsutskottets utlåtande n:o 35.)

Till Konungen.

Inom Riksdagen har enskild motionär, under åberopande af ett utaf handlanden Erik Johan Längman den 20 december 1859 upprättadt testamente meddelat, att, sedan Längman den 16 oktober 1863 affidit, samt testamentet blifvit behörigen bevakadt och vunnit laga kraft, den testamenterade egendomen först öfvertagits af för sådant ändamål utsedde ombud för Sverige och Finland, hvilka i början gemensamt förvaltade egendomen, men sedermera i enlighet med testamentets föreskrifter fördelat tillgångarne, så att af de influtna medlen 555,776 mark 69 penni, ett belopp af 191,129 mark 74 penni tillfallit Finland och 364,646 mark 95 penni Sverige.

Enligt hvad motionären vidare anfört, vore testamentet ej allenast affattadt under den långtifrån berättigade förutsättning, att de nu rådande ekonomiska förhållandena och lagarne för kapital och ränta skulle oförändrade ega bestånd en följd af århundraden, utan äfven eljest ytterligt svårtydt. Under sådana förhållanden hade motionären trott, att man

vid förvaltningen af den svenska andelen borde, såvidt möjligt vore, taga till norm den tolkning af testamentets ordalydelse, som gjort sig gällande i grannlandet, der testamentets utförande öfvervakats af flere personer, som under personlig beröring med Längman kunnat sätta sig in i den- nes tänkesätt och åskådning.

Efter inhemtade upplysningar har motionären meddelat, att hvad som tillfallit Finland förvaltats först af ett skildt ombud, sedan af Finlands bank, af Finlands statskontor och numera af ständernas bankfullmäktige genom Finlands bank. Dessa tillgångar hade för några år sedan i enlighet med testamentets föreskrifter delats i tvenne fonder, Litt. A och Litt. B. Vid 1881 års utgång uppgick fonden

Litt. A till	mark	376,641: 46
Litt. B till	„	509,393: 28
	Summa	886,034: 74.

Vid 1882 års landtdag hade ständerna, å hvilka användningen af fondernas tillgångar ankomme, beslutit, att utaf hälften af de räntor och öfriga vinstmedel, som under åren 1881, 1882 och 1883 dels tillflutit, dels tillflöte fonden Litt. B, skulle årligen under åren 1882—1884 utbetalas ett belopp af 1,500 mark till hvart och ett af samfunden Societas pro fauna et flora fennica, Finska konstföreningen, Historiska samfundet och Folkupplysningssällskapet för att af dessa samfund användas till främ- jande af deras ändamål, äfvensom att bankfullmäktige egde »till nästa landtdag inkomma med förslag rörande användningen af såväl den summa, hvilken af nämnda hälft kan återstå, sedan från densamma afdragits förenämnda utbetalningar samt förvaltningskostnader och legat, som ock den del af de fonden Litt. B under den närmast derpå följande tiden tillflytande inkomster, hvilken på grund af bestämningarne i testamen- tet får disponeras».

Enligt bankfullmäktiges till 1885 års landtdag aflemnade sum- mariska öfersigt och förslagsvis gjorda beräkningar hade tillgångarne vid utgången af år 1884 uppgått i

fonden Litt. A till	mark	489,621: 59
„ Litt. B „	„	574,127: 36
	Summa	1,063,748: 95

Kalkylen öfver hvad som kunde disponeras upptoge:		
Innestående ult. dec. 1883	mark	13,458: 16
1884 influtit	„	12,105: 01
Beräknad inkomst åren 1885, 1886 och 1887	„	37,250: —
	Summa	62,813: 17

Bankfullmäktige hade föreslagit, att denna summa skulle för åren 1885—1887 sålunda användas, att årligen utbetalades 2,000 mark till samfunden Societas pro fauna et flora fennica, Finska konstföreningen, Historiska samfundet, Folkupplysningssällskapet och Finsk-ugriska föreningen; att 10,000 mark skulle ställas till Vetenskapssocietetens disposition såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för tryckning af finska polarexpeditionens arbeten; att till komitén för uppresande af ett äreminne öfver J. L. Runeberg skulle utges det belopp, som utöfver de för Runebergs-stodens uppresande insamlade medel ytterligare erfordrades, utgörande omkring 6,000 mark, samt att hvad ännu återstode i behåll skulle reserveras till användning af näst sammanträdande ständer. Efter sammanjemkning af de skilda ständens beslut hade ständerna slutligen förenat sig i följande fördelning:

Konstföreningen	årligen under 3 år	mark	4,000
Societas pro fauna et flora fennica	d:o	„	2,000
Folkupplysningssällskapet	d:o	„	4,000
Historiska samfundet	d:o	„	2,000
Finsk-ugriska sällskapet	d:o	„	2,000
Fornminnesföreningen	d:o	„	2,000
Föreningen »Svenska folkskolans vänner»	d:o	„	1,500
Vetenskapssocieteteten i ett för allt		„	10,000

Vid 1888 års landtdag hade behållningen utgjort:

i fonden Litt. A	mark	604,374: 79
„ Litt. B	„	600,621: 25
	Summa	1,204,997: 04

Den ränteinkomst, som för åren 1888, 1889 och 1890 kunde användas, hade utgjort mark 39,391: 07.

Vid behandlingen af bankfullmäktiges förslag rörande fördelningen hade ständerna icke fattat samstämmigt beslut, hvarför frågan för den gången förfallit.

Vid 1891 års landtdag hade fondernas tillgångar utgjort:

fonden Litt. A	mark	841,030: 30
„ Litt. B	„	832,735: 51
	Summa	1,673,765: 81

Den summa, som för åren 1891, 1892 och 1893 kunde disponeras, hade beräknats till 111,752 mark 41 penni.

Af de disponibla vinstmedlen, hvilka den 31 dec. 1890 innestode i fonden Litt. B, hade ständerna anslagit följande belopp:

till Societas pro fauna et flora fennica	i ett för allt	6,000	mark
„ Finsk-ugriska sällskapet	d:o	20,000	„
hvaraf minst hälften var afsedd att utgöra understöd för arkeologiska forskningar i Asien.			
„ Historiska samfundet	d:o	8,000	„
„ Fornminnesföreningen	d:o	6,000	„
„ Svenska litteratursällskapet	d:o	10,000	„
„ Sällskapet för Finlands geografi	d:o	6,000	„
„ Geografiska föreningen	d:o	3,000	„
„ Folkupplysningssällskapet	d:o	12,000	„
„ Föreningen »Svenska folkskolans vänner»	d:o	3,000	„
„ Föreningen »Finska folkskolans vänner»	d:o	3,000	„
„ »Kuopion isanmaallinen seura» (Kuopio fosterländska förening)	d:o	1,000	„
„ Finska konstföreningen	d:o	9,000	„
„ Konstnärsgillet	d:o	3,000	„
„ Turistföreningen såsom bidrag till be- kostande af föreningens litterära pu- blikationer	d:o	3,000	„
för utgifvande af urkunder rörande Finlands historia under de sista decennierna af det 18:de och början af innevarande århundrade, att disponeras af Histo- riska samfundet	d:o	8,000	„
för inrättande af folkbibliotek i östra Fin- land, att disponeras af Folkupplys- ningssällskapet	d:o	1,000	„
till Längmanska täflingspris för vetenskap- liga och litterära arbeten, som ut- komma under åren 1891—1893	d:o	9,000	„

sälunda att ett vetenskapligt täflingspris på 3,000 mark ställes till Finska vetenskaps-societetens disposition samt två litterära täflingspris, hvartera jemväl å 3,000 mark, att af Svenska och Finska litteratursällskapen genom utsedde delegerade samfäldt utdelas, med rättighet dock för bemälda samfund att äfven i smärre täflingspris fördela de för angifna ändamål anslagna beloppen, i fall sådant befinnes af omständigheterna påkalladt.

Summa finska mark 111,000: —

Äfven i Sverige hade, på sätt motionären vidare anført, år 1877 fråga uppstått om att för de af testator angifna ändamål använda en del af de på Sveriges lott fallna testamentsmedlen. Denna svenska andel hade vid 1878 års ingång utgjort 841,013 kronor 63 öre, hvaraf följande belopp belöpte sig på de olika i testamentet föreskrifna fonderna:

fonden Litt. A	kronor	356,561: 71
” ” B	”	395,561: 50
” ” C	”	89,090: 43
Summa kronor			841,013: 64.

Eders Kongl. Maj:t hade emellertid efter justitiekanslersembetets hörande beslutit att någon utdelning af fonden Litt. B. ännu ej borde ega rum.

Vid finska landtdagen åren 1877—1878 hade deremot ekonomiskutskottet anført följande:

»Såvidt utskottet kunnat finna, är härmed och genom testamentets bestämmelser i öfrigt af testator förordnadt: att hälften af de årliga räntor, som inflyta i fonden Litt. B, skall användas till utbetalningar af Finlands andel i de uti testamentet bestämda legater och till bestridande tills vidare af förvaltningskostnaden för begge fonderna, samt att det, som af denna hälft derefter återstår, finge nu redan användas för vetenskaper och sköna konster, litterära arbeten och skrifers gratisutdelning till allmoge.»

Då inom finska landtdagen den åsigt gjort sig gällande, att med testamentets föreskrifter är förenligt, att en del af fondens afkastning redan nu användes för de i sådant hänseende i testamentet bestämda ändamål, torde med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke äfven i afseende å den Sverige tillagda andelen af testators efterlemnade tillgångar, för hvilken andel samma bestämmelser gälla som för den Finland tillkommande lotten, kunna vidtagas åtgärder, hvarigenom de donerade medlens afkastning delvis komme att redan inom den närmaste tiden blifva tillgänglig för vissa bland de allmännyttiga ändamål, den är afsedd att främja. Vid sådant förhållande har Riksdagen ansett testamentets bestämmelser ånyo böra underställas Eders Kongl. Maj:ts ompröfning; och derest Eders Kongl. Maj:t skulle finna, att viss del af fondens afkastning må kunna redan nu disponeras, torde anledning förefinnas för Eders Kongl. Maj:t att till Riksdagen göra framställning i ämnet.

Med anledning häraf får Riksdagen anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i ompröfning, huruvida någon del af afkastningen af den Längmanska donationsfonden må redan nu kunna för något eller några af de i handlanden Erik Johan Längmans testamente af den 20 december 1859 afsedda ändamål disponeras samt derefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill förhållandena må föranleda.

Stockholm den 28 april 1893.

Med undersätlig vördnad.
